

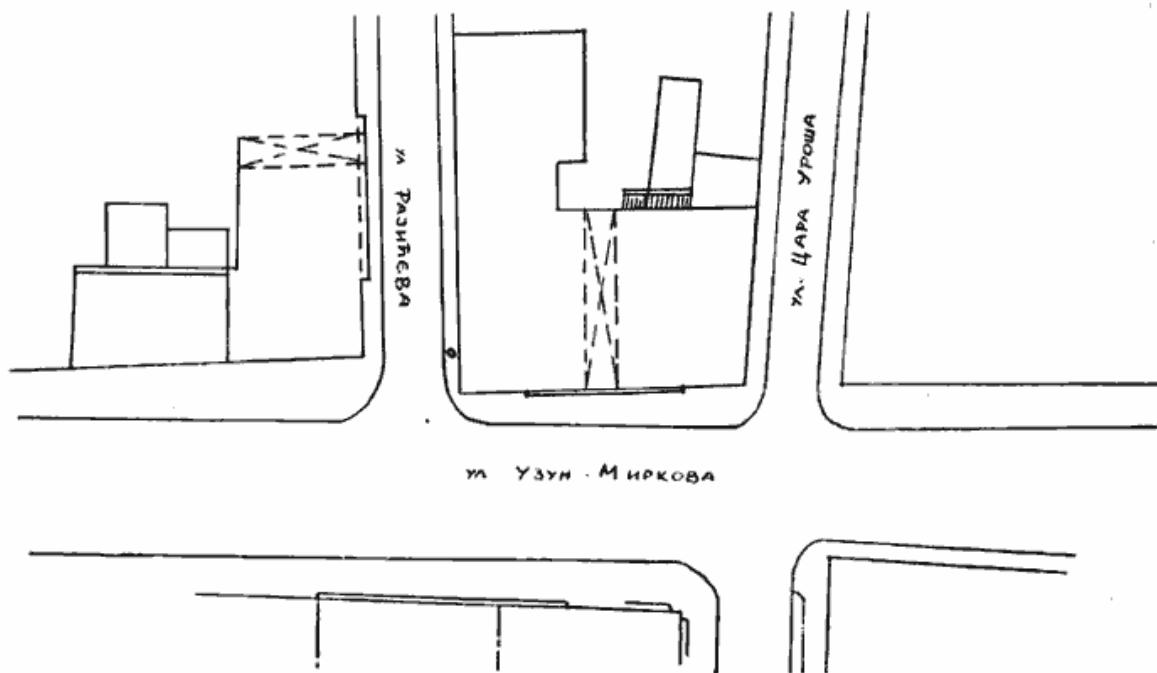
КОНАК ГОСПОДАРА ТОМЕ ВУЧИЋА ПЕРИШИЋА

При крају Узун-Миркове улице, на блоку између Рајићеве и Цара Уроша улице, преко пута данашње Гимназије, а некадашње Реалке, налазио се до недавно конак Господара Томе Вучића Перишића. Порушен је 1952 године, због нове регулације, јер је знатним својим делом излазио ван ње. Томе је свакако допринео и извештај Завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НР Србије, достављен тадашњем Министру просвете — на његово тражење З. Бр. 2419 од 14-X-1947 године — у коме се захтевало да се та зграда стави под заштиту државе, а који је садржавао супротне разлоге. Тај извештај састављен је на основу мишљења стручњака Завода, који је изашао на лице места, ради прегледа зграде и евентуалне ре-

стаурације. На основу тог мишљења зграда није стављена под заштиту државе, те је стога могла да буде порушена. Пре рушења снимљена је архитектонски и фотографски. Снимање је извршио арх. А. Васиљев, а по налогу Музеја града Београда. Снимци се налазе у архиви планова Музеја и сада се први пут објављују, уз потребне историске и архитектонске податке.

Извештај стручњака гласи:

„Кућа Томе Вучића-Перишића, у Узун-Мирковој улици бр. 9, по мом мишљењу, не претставља нарочиту ни историску, а поготову архитектонску вредност. Како се она сада налази ван регулационе линије, то ће бити на сметњи изградњи блока зграда у тој улици, а уз то својим испадом ван регулационе

Сл. 1 — Ситуација

линије сужава саму улицу на њеном најпрометнијем месту (раскршће код Реалке и некадашњег хотела „Српски краљ“). Када се та зграда не би налазила на тако саобраћајно истакнутом месту, свакако би је требало ставити под заштиту утолико пре што је у Београду до данас остало релативно мало историски значајних и архитектонски интересантних зграда из тог времена, али се не сме спречити, због једне такве зграде будући развој новог Београда. Стога предлажем:

1 — да се зграда у питању само споља фотографски сними и евентуално узме скица њене основе, ма да је она много, разним преправкама, измењена. На тај начин би се бар унеколико сачувао њен траг.

2 — да се не ставља под заштиту и тиме спречи изградња будућег Београда која ће захтевати сигурно њено уклањање, тј. рушење са тог тако истакнутог места, утолико пре што она лежи ван регулационе линије и на сметњи је и саобраћају и лепом изгледу саме улице и блокова зграда у њој.¹

*

У богатој и разноврсној грађи о догађајима из доба у коме је Вучић играо безмало главну улогу, поготово у делима Слободана Јовановића и Драгослава Страњаковића,² говори се врло много о Вучићу као човеку, војсковођи и политичару, али врло мало о његовом приватном животу, о његовој кући у Узун-Мирковој улици. Углавном сви писци се слажу да је кућа била богато унутра намештена, застрта скупоценим тепесима, али ниједан не даје детаљан опис не само распореда њених просторија, већ ни спољнег изгледа. Тако се износи „да је кућа у коју је Господар Вучић сишао са свог врачарског логора, окружена Гружанима; двеста војника и два топа бде над господарем Србије. У његовом дворишту је логор, то је права касарна; његови војници, верни чувари, примају по шест талира месечне плате. Вучићева кућа — то није само касарна — већ и народна канцеларија у коју свакога дана долазе десетине сељака“.³

Зграда је имала приземље и спрат, а фасаде су јој биле, нарочито она према главној улици, обрађене у стилу ренесансе са богато разуђеним главним венцем и тимпанонима изнад прозора ношеним на пиластрима. Унутрашњост је такође, за оно време, била богато обрађена, са таваницама у боји и гипсаним украсима. По подацима који се налазе у документима и списима о Томи Вучићу Перишићу, а они нису малобројни, кућа је и намештајем, а не само својом спољном и унутрашњом архитектуром, одударала по раскоши и богатству од других кућа подигнутих у то доба у Београду.⁴ Томе се не треба чудити, јер је Господар Вучић, после кнеза Милоша и капетана Мише Анастасијевића, био један од најбогатијих људи тога доба и човек који се не само богато и лепо носио, већ је и свој дом био богато украсио лепим и скупоценим предметима, а нарочито тепесима, што је свакако утицај Истока. Како се Господар Вучић и одевао по турском односно источњачком начину, то је сасвим разумљиво што је и своју кућу у том стилу наместио и украсио.

*

По свему судећи, зграда је — у прво време када је подигнута — била правоугаоног облика у основи. То је био њен главни, централни део, оријентисан према садашњој Узун-Мирковој улици, а доцније су дограђена бочна крила према уским попречним улицама: Рајићевој и Цара Уроша. Централни део зграде био је у приземљу подељен дугачким ходником, тачно по средини дуже осовине. На ужим странама тога ходника, или боље рећи улаза у зграду, према улици и према дворишту, налазила су се велика и висока двокрилна улазна врата. Ближе дворишним вратима, са њихове леве стране, било је двокрилно право камено степениште, које је водило на спрат.

У приземљу, лево и десно од средишног улазног ходника, била су пространа одељења, која су служила као магацински простори. Све просторије у приземљу биле су засвођене плитким пруским сводовима. Вероватно да је

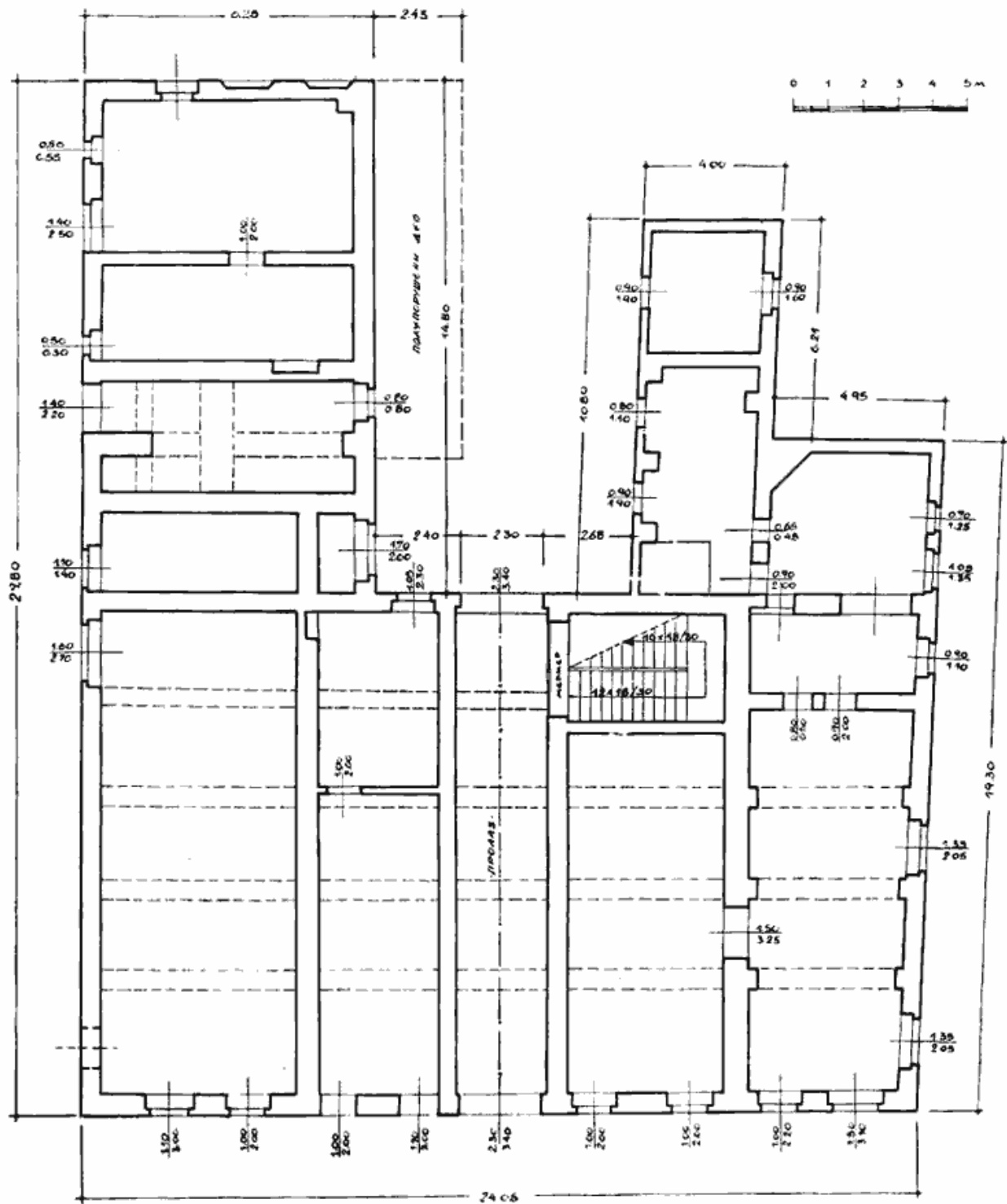

Сл. 2 — Урош Кнежевић: Портрет Томе Вучића Перишића

приземље имало, због намене, само мале уске прозоре, високо уграђене, а затворене јаким дрвеним капцима и осигуране гвозденим решеткама. Кроз те прозоре је преко дана улазила светлост у просторије и они су пружали потребну циркулацију ваздуха. Преправкама и преграђивањем магацина добијено је доцније више мањих одељења, односно

дућана, како у главном средњем делу зграде, тако и у доцније подигнутим бочним крилима.

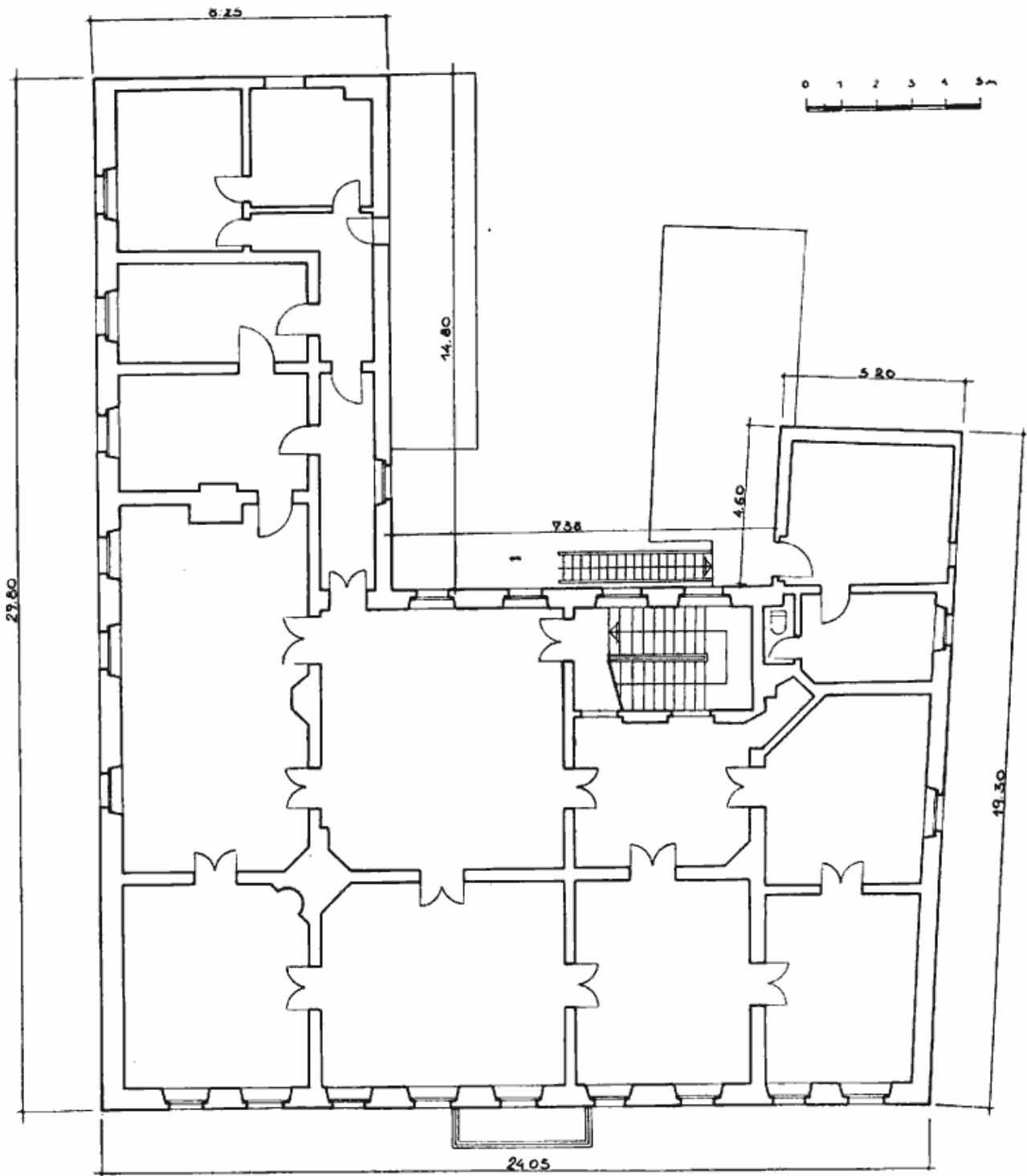
Спрат је служио за становање, рад и живот Господара Вучића и имао је више мањих и већих просторија. Одмах кад се изађе поменутих двокраким каменим степеницама на спрат, водила су право једна двокрилна врата у велико

Сл. 3 — Основа приземља

квадратно претсобље, из кога се улазило у друге просторије. Главна просторија свакако је била она највећа у облику квадрата, оријентисана према према Узун-Мирковој улици, из које се

излазило на балкон, који се налазио тачно над главним улазом у приземљу. Лево од те собе налазила се једна просторија, а десно две, али се та асиметричност није споља примећивала. Цен-

Сл. 4 — Основа спрата

трална соба имала је поред поменутих врата, која су водила на балкон, још два прозора који су је осветљавали, а соба до ње, лево, имала је такође два прозора, док су собе десно од ње имале

по два прозора свака. Тако су се од балкона лево и десно налазила по четири прозора. Та симетричност је јасно наглашена споља на фасади, јер су врата са балконом уоквирена са два пиластра,

изнад којих се уздиже надзидак на коме је уписана година изградње: 1874; док су између свака два прозора, и лево и десно, убачени такође пиластри, али не глатки већ озупчени, какви се налазе и на угловима зграде, само нешто шири и у облику измењени у односу на ове. Друге собе које се ређају према бочним

па и врата која воде на балкон, имали су тимпаноне ношене конзолама изнад пиластера, а саму грађевину завршавао је главни венац, плитког испада, богато профилисан, са правоугаоним отворима у фризу, који су осветљавали тавански простор. Ти отвори имали су врло лепо извајане решетке од гипса и заједно са

Сл. 5 — Фасада према Узун-Мирковој улици

улицама биле су мање и свакако су служиле за домаће потребе свакодневног живота, а не за пријем и репрезентацију.

Додаци према бочним улицама су произашли свакако доцније из потребе развоја и поделе куће за више корисника, али није искључено да је те додатке учинио и сам Тома Вучић Перишић, што нажалост није испитано кад је рушен овај објект, те су стога ове претпоставке лишене стварних доказа.

Сама фасада, према Узун-Мирковој улици, не само због своје симетричности већ више због своје богате пластичне архитектонске декорације, претстављала је леп примерак архитектуре ренесанса, тада већ увелико одомаћеног стила нових зграда у Београду. Поред поменутих глатких пиластера, са капителима и стопама, и озупчених лизена, сви прозори,

осталим архитектонским украсима допуњавали су архитектуру фасаде.

Кров је био висок, на четири воде, са два димњака са стране, покривен свакако у прво време ћерамидом, која је доцније замењена правим-равним црепом. Бочне фасаде нису нарочито богато обрађене, али су и оне имале око прозора пиластре и над њима завршне венце. Главни венац се пружао кроз, по целој дужини, само из Рајићеве улице; док је из улице Цара Уроша ишао до угла уже стране правоугаоника, те тај податак може да послужи као доказ да је грађевина имала облик не правоугаоника, него слова „Г“. Други додаци који се виде и у основи и на фасади десне улицице свакако су новијег датума и не претстављају никакав архитектонски детаљ вредан помена.

Из целог овог описа, а поготову из приложених скица основе приземља и спрата као и фасаде према улици Узун-Мирковој јасно се види да је кућа Томе Вучића Перишића била једна од врло запажених кућа у Београду тога времена, како по својој величини и богатству,

тако и по архитектури и да је заслужила пажњу као и објављивање, које ће поред тога што ће се са њом упознати заинтересовани, још више послужити као грађа за историју развоја архитектуре Београда уопште, а посебице развоја у доба кнеза Милоша.

НАПОМЕНЕ

¹ Извештај арх. Ивана М. Здравковића поднет Директору Завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НР Србије 15-Х-1947 године.

² Слободан Јовановић, *Уставобранитељи и њихова влада*, Београд 1933; Слободан Јовановић, *Друга влада Милоша и Михаила*; Др. Драг. Страњаковић, *Вучићева буча 1842 године*, Београд 1936.

³ Драгослав Илић, *Тома Вучић Перишић*, Београд 1956, 101.

⁴ Слободан Јовановић, *Тома Вучић Перишић*, *Народна Енциклопедија СХС*, Књ. I, 445—446; М. Ђ. Милићевић, *Кнежевина Србија*, Београд 1876, 274—277; М. Ђ. Милићевић, *Поменик*, Чупићева задужбина XXVII, Београд 1888.

LA MAISON DU SEIGNEUR TOMA VUČIĆ PERIŠIĆ

M. SIMIĆ

Dans la rue Uzun-Mirkova, près de Kalemegdan, existait encore récemment la maison du Seigneur Toma Vučić Perišić. Elle a été démolie en 1952, à cause de la nouvelle régulation, car elle dépassait considérablement son cadre. A la veille de sa démolition la maison fut photographiée et ses plans furent relevés suivant le désir du Musée de la ville de Belgrade.

Cette maison avait un rez-de-chaussée et un étage. La façade, surtout celle donnant sur la rue Uzun-Mirkova, était construite dans le style de la Renaissance avec une riche couronne principale et des tympans au-dessus des fenêtres reposant sur des pilastres. L'intérieur fut, pour l'époque, richement décoré, avec des plafonds en couleurs et des ornements en plâtre. D'après les documents et études sur Toma Vučić Perišić, qui ne sont pas peu nombreux, sa maison se distinguait non seulement par son architecture extérieure et intérieure, mais aussi par le luxe et la somptuosité de ses meubles, des autres maisons construites à Belgrade à la même époque.

A l'époque où elle fut construite, la maison avait une base rectangulaire du côté de la rue Uzun-Mirkova. Plus tard deux ailes

furent construites, donnant sur les étroites rues latérales. La partie centrale du bâtiment fut divisée au rez-de-chaussée par un couloir principal — entrée, qui conduisait aux escaliers menant au premier étage. A droite et à gauche de l'entrée étaient situés des entrepôts, aux voûtes prussiennes peu profondes. L'étage servait d'appartement au Seigneur Toma Vučić Perišić qui y vivait et travaillait. Près d'un vaste hall étaient situées des pièces petites ou grandes destinées au travail, aux réceptions ou à l'habitation.

Les croquis ci-joints du plan du rez-de-chaussée et de l'étage, ainsi que de la façade indiquent nettement que la maison de Toma Vučić Perišić fut une des plus remarquables à Belgrade à l'époque, aussi bien par ses dimensions et sa somptuosité que par son architecture.

Illustrations dans le texte:

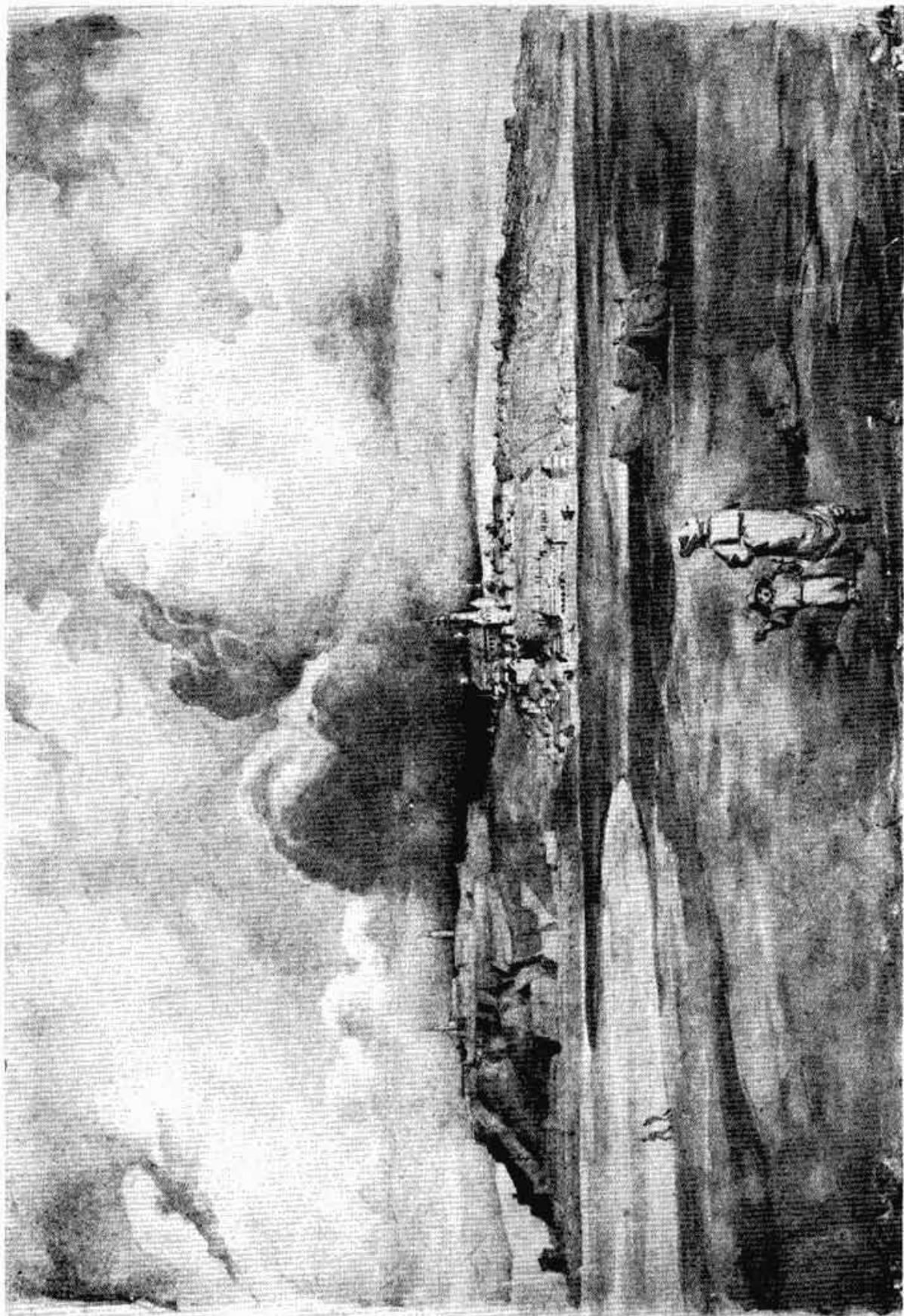
Fig. 1 — Situation.

Fig. 2 — Uroš Knežević, portrait de Toma Vučić-Perišić.

Fig. 3 — Plan du rez-de-chaussée.

Fig. 4 — Plan de l'étage.

Fig. 5 — Façade sur la rue Uzun-Mirkova.

Анастас Јовановић: Београд половином XIX века. (Из збирке Музеја града Београда
Anastas Jovanović: Belgrade vers les années 50 du XIXème siècle. (Collection du Musée de la ville de Belgrade).